

Slovenski jezik in kultura, prihodnost

25 let v šolstvu s slovenskim jezikom (1977 - 2002)

Tekst: Saša Ceferin

Obletnice so mejniki, ki jih proslavljamo, da poudarimo pomen kontinuitete, da so spomnimo na vrednost tega, kar smo počeli toliko let v skupnem prizadevanju, da se snidemo v dobrem razpoloženju in skupaj praznujemo naše delo in uspehe preteklih let.

Sklenila sem, da moramo ta mejnik proslaviti. Če se to, kar smo počeli s toliko ljubezni in truda sedaj končuje, je na nas, da primerno in slovesno zaključimo.

Tako predstavlja naš srebrni jubilej predvsem zaključek obdobja, ki se je začelo s prihodom slovenskih izseljencev v letu 1950. Prihod, aklimatizacija, gradnja doma, druženje s sorojaki, presejanje in gojenje cvetov slovenske kulture v novem okolju. Med prtljago priseljencev je bil slovenski jezik, način življenja v družini in v skupnosti, pogled na svet, in - slovenska delavnost.

Ne, teh 25 let nepretrganega delovanja ne sme iti v pozabo. Āutila sem potrebo, da to dobo poučevanja slovenšĉine praznujemo - uĉitelji, ki smo se temu delu posvetili, uĉenci, da se spomnijo na ĉas in pomen njihovega uĉenja, starši, ki so se v tistih prvih letih po prihodu tako prizadevali, da bi njihova mladina ohranila slovensko besedo.

Obenem sem mislila na to, da ne smemo ostati pri zakljuĉkih, praznovati samo konca. Pomisliti moramo na nove zaĉetke - novo obdobje za generacijo avstralskih Slovencev, rojenih v Avstraliji. Tistih, ki niso priseljenci kot njihovi starši ali celo stari starši in predstavljajo prihodnost, s katero se je potrebno sooĉiti in oblikovati, tako da naša "izgubljena generacija" ne ostane izgubljena.

V slovenskih razredih zadnjih let so sedaj uĉenci tretje generacije. Slovensko skoraj ne znajo veĉ in po številu jih je vedno manj. Tiste vroĉe Źelje, da ohranijo slovenski jezik v domu in da se njihovi otroci nauĉijo pravilne slovenšĉine ni veĉ. Ne dovolj

volje za zgodnjo vstajanje vsako soboto, veĉurno potovanje, Źrtvovanje Źporta in prostega ĉasa.

Zadnja leta se javljajo na pouk slovenskega jezika odrasli. Niso govorili slovensko ko so odraŹali, ali pa so medtem pozabili. Potujejo v Slovenijo, nekateri gredo tja celo po poslu in ĉutijo potrebo po znanju slovenšĉine. Vĉasih zaradi sorodnikov, vĉasih pa sploh za to, ker so radi v Sloveniji, pa se zaradi neznanja slovenšĉine poĉutijo odrezane.

Videla sem v tej generaciji znake novega obdobja in novih izzivov.

Iz takega premišljevanja je nastala zamisel publikacije *Slovenian language in Australia*. Tako predstavlja ta knjiga spomenik slovenskemu jeziku, dokument slovenske prisotnosti prvih petdesetih let v Avstraliji, in spomin slovenski Źolski skupnosti - uĉiteljem, uĉencem in staršem.

Drugo je bilo vpraŹanje prireditve - praznovanja **25. obletnice**. Sledil je zelo razburljiv ĉas, ko sem po veĉ pogovorih ugotovila, da so uĉitelji in kulturni delavci za to stvar vneti. Stvar

je kazala na Źe veĉjo odmevnost, ko sva se s Florjanom Auserjem pogovarjala o zdruŹenju Viktorijske obletnice z obletnico in konferenco slovenskih medijev.

V Sydneyju ta Źal naĉert ni bil izveden, v Melbournu pa se je zamisel uresniĉila s konferenco na temo *Slovenski jezik in kultura - »izgubljena generacija« in prihodnost*.

Zamisel konference je bila dati drugi in tretji generaciji priloŹnost, da spregovori o tem do kakŹne mere se poĉutijo Slovenci, kaj jim pomeni Slovenija in slovenstvo in kaj priĉakujejo od matiĉne deŹele.

S tem bi naĉeli tematiko dvojne identitete in ohranjanja slovenskosti v Avstraliji, predvsem pa naj bi bil namen konference

naèrtovati dejavnosti, ki bi imele pomen za po-izseljsko generacijo in izdelati predloge za Slovenijo.

Tako smo pripravili za našo obletnico 4 velike projekte: 25. obletnico, knjigo, razstavo in konferenco

Slovenian Language in Australia. 25 years of Slovenian language in Victorian Schools.

Knjigo sem si zamislila kot živ spomin uèencem in uèiteljem, obenem spomenik slovenskemu jeziku in dokument slovenske prisotnosti v Viktoriji.

Slovenian Language in Australia bo trajno prièevanje te dobe na knjižnih policah avstralskih in slovenskih ustanov - s fotografijami, in dokumentacijo, ki vkljuèuje Viktorijsko šolo za jezike, tri veèje šolske obnove, izèrpnne liste uèiteljev in uèencev, izjave uèiteljev in uèencev, preglednico, bibliografijo in izbrane spise. Knjiga vsebuje podatke kot so imena slovenskih organizacij in posameznikov, ki s svojim prizadevanjem ohranjajo slovensko kulturo v Viktoriji. Vkljuèuje razvoj pouèevanja, petja in folklore najprej v slovenskih društvih in centrih, potem v srednji šoli, opisuje šolske obnove in predstavlja njihov vpliv na pouk slovenšèine.

Knjigo in ovojnico je oblikovala Tanja Ledwych - Brgoè. Njen oblikovalski prispevek je mnogokrat precej faktografski vsebini dal pestrost, eleganco in visok knjižni standard.

Podatki v knjigi so izèrpnni in verodostojni. V arhivih imamo cele razrede prvih štirih let, potem je bila doba, ko se niso dosledno hranili. Na veè sestankih z uèitelji smo dopolnjevali prvotne liste. Uspeli smo zbrati po naših skupnih moèeh izèrpnno število, v katerem je pa lahko se vedno kdo izpušèen, ali je kakšna napaka v imenih.

Zadnja lista šteje skoraj 500 uèencev, od teh 79 maturantov. Pazili smo na to, da je èim veè uèencev vkljuèeno na fotografijah. želela sem vkljuèiti vse uèitelje, ki so pouèevali v društvih

in v verskem centru. Uèitelji predstavljajo skupno prizadevanje in skupen cilj - ohranjanje in pouèevanje slovenskega jezika in kulture med mladim slovenskim rodod. Nekateri med njimi so igrali pomembno vlogo na tem podroèju od konca šestdesetih let. Tako na primer Draga Gelt, ki je med drugim pripravila priroènike za pouk najmlajših in Lucija Srnec, ki je uèila neprekinjeno predšolske otroke v društvih in v verskem središču, in srednješolske uèence.

Knjigo *Slovenian Language in Australia* bo moè dobiti pri Institutu za slovenske študije Viktorije in v Baragovi knjižnici.

Srebrni jubilej slovenskega jezika

Praznovali smo ga v soboto, 22. marca 2003, ob 16. uri v Slovenskem verskem in kulturnem središču v Melbourne, kjer smo se zbrali v lepem številu. Povabilu so se odzvali predsedniki vseh slovenskih organizacij. Republiko Slovenijo je predstavljal g. Bojan Bertonec, odpravnik poslov Veleposlaništva Republike Slovenije se pridružil Frank Merlino, ravnatelj šole in tri moje nekdanje kolegice, Area Manager Venetia Kefalianos administrativno odgovorna za slovenšèino, Connie Bramble in Maree Dellora, ki je ta teden nastopila mesto direktorice jezikovnega oddelka pri VCAA, ustanove za kurikulum in ocenjevanje mature.

Prisotni so bili vsi predsedniki slovenskih organizacij: Peter Mandel (Svet slovenskih organizacij Viktorije), Vinko Rizmal (Slovenski narodni svet Viktorije), Milena Brgoè (Slovensko društvo Melbourne), Lojzka Kuhar (Ivan cankar, Geelong), Slavko Blatnik (St. Albans), Milan Ogrizek (Jadran), Štefan in Lucija Srnec sta predstavljala Slovensko društvo Planica (Springvale).

Prišle so skoraj vse srednješolske uèiteljice z nekaj izjemami: Lucija Srnec, Viki Mrak, Marija Bosnic, Magda Hribernik, Jožica Paddle-Ledinek, Lidija Cušin. Draga Gelt, ki je zasnovala kulturni program je resno zbolela, Sandi Ceferin pa se je takrat mudila v Ljubljani.

Arhivi predstavljajo popis preteklosti, ki je pomembna, saj le-ta doloèa tako nas kot tudi našo sedanost. Pogled nazaj nam lahko pomaga z jasnejšim vpogledom v prihodnost.

Program je bil zamišljen kot predstavitev znaèilnosti slovenske kulture, z njenimi pojavnostmi, ki so se razvijale v Avstraliji, predvsem glasbene - nekdanjim uèencem v spomin, pa tudi njihovim prijateljem, ki prihajajo iz drugih kulturnih ozadij. Naš namen je bil namreè predstaviti našo kulturo tudi ne-Slovincem, zato je bil program povezan z razlagami posameznih toèk v angleščini. V ta namen so bile prevedene tudi nekatere pesmi naših modernih pesnikov. Z zagotovostjo lahko trdim, da so bili vsi naši avstralski gostje navdušeni.

Nekdanji ucenci so se udeležili, vendar ne v številu kot bi si ga želeli in prièakovali. To je bil nekoliko boleè dokaz izhodišeni

tezi naše konference o "Izgubljeni generaciji": Mnogi naši uèenci pripadajo, èe že ne "izgubljeni", pa prav gotovo "razpršeni" generaciji, ki sicer ni izgubila stikov s svojo družino, jo je pa vendar izgubila s slovensko skupnostjo in njenim življenjem. V kulturnem programu je nastopalo 16 naših uèencev, od tega 12 maturantov. V glavnem tisti, ki so še vedno dejavni v slovenski skupnosti in nastopajo na kulturnih prireditvah kot so Mladinski koncerti, Prešernov dan in Dan Neodvisnosti.

S kulturnim programom smo poskusili prikazati vse, kar je tipično slovensko, in obenem predstaviti našo mladino, ki ima dovolj povezave s slovensko kulturo, pesmijo in jezikom, da se udeležuje teh prireditev in ohranja v svoji zavesti svojo identiteto s kulturo svojih staršev. V ta namen je bil tudi tiskani program posebno pripravljen s povezavo, razlago in okvirom posameznih toèk. Tako pomen Prešernove Zdravljice kot slovenske himne; naši pesniki Oton županèiè, Edvard Kocbek, Ivan Minatti, Valentin Vodnik; Martin Krpan, tipični slovenski junak; slovenska zabavna glasba in tradicija ansamblov ter solo harmonike, ki se nadaljuje med izseljensko generacijo, ter zabava narodne skupine iz cele srednje Evrope. Med njimi imamo celo skladatelje. Potem pa še lepo zborovsko petje, ki je danes še kako živo v slovenski kulturi. Zbor Planika je z 20 leti obstoja slovenski zbor z najdaljšim stažem v Avstraliji.

Razstava Inštituta za slovenske študije Viktorije 25 let delovanja

Arhivsko gradivo ISSV-ja je bilo ob tej priložnosti prviè razstavljeno in sicer v konferenèni sobi Baragovega doma. Na razstavi smo predstavili fotografije (uèencev, uèiteljev, staršev, razredov, sestankov in podobno), Viktorijsko šolo za jezike, spletno stran Thezaurus, arhive šolstva v okviru Viktorijske šole za jezike, arhive o akreditaciji slovenšèine kot maturitetnega jezika, dokumente šolskih obnov in akreditacij slovenskega jezika (HSC

in VCE), slovenskih uènih knjig, ki so v uporabi v Avstraliji, slovenske publikacije v Avstraliji tako avstralske, kot so Misli in Glas Slovenije, kot tudi slovenske, kot so Rodna Gruda in Slovenija. Potem so bile predstavljene tudi razne brošure, uèeno gradivo in podobno.

Ta arhiv si je pred nekaj meseci ogledal arhivist Aleksij Kalc iz Kopra in bil nad njegovim obsegom in kvaliteto navdušen. Predstavniki Viktorijske šole za jezike so komentirali, da bi morala takšne arhive imeti tudi Viktorijska šola za jezike, saj niti šola niti ostali jeziki nimajo tako metodièno urejenih arhivov zadnjih 25 let, kot ga ima arhiv ISSV.

Arhivi predstavljajo popis preteklosti, ki je pomembna, saj le-ta doloèa tako nas kot tudi našo sedanost. Pogled nazaj nam lahko pomaga z jasnejšim vpogledom v prihodnost.

Konferenca: Slovenski jezik in kultura –

izgubljena generacija in prihodnost

Zamisel konference se je porodila iz potrebe, da se sooèimo s sedanostjo in prihodnostjo in tako stopimo v novo obdobje z novimi izzivi.

Prvi izziv je bil poiskati in pritegniti mlajšo generacijo, o kateri pravimo, da je izgubljena, in ji damo na konferenci možnost, da pove svoje mnenje. Kmalu smo ugotovili, da bo to predstavljalo najveèejo oviro.

Vabilo na konferenco je bilo razposlano že v oktobru, skupaj s vabilom na 25.obletnico. O konferenci je bilo govora tudi na radio programih in prièakovali smo, da bo nekaj odziva. Vedeli smo, da se je mlajša generacija že precej oddaljila od slovenske skupnosti in njenih kulturnih in družabnih dejavnosti. Vendar smo prièakovali, da jim bodo povabilo posredovali starši, ki poslušajo slovenske radio programe in berejo slovenske publikacije. Po nekaj mesecih intenzivnega medijskega bombardiranja smo morali zaključiti, da »networking« - slovensko omrežje v slovenski skupnosti ne deluje kot bi si želeli.

Prièakovali smo, da bo beseda o konferenci krožila z medsebojnimi stiki med prijatelji in znanci, in preko staršev. Nismo prièakovali velikega odmeva, vendar je bila razpršenost populacije oziroma pomanjkanje zanimanja takšno, da smo od 500 uèencev dosegli le pešèico. To pa je bila kljub vsemu jedrna skupina uèencev slovenskega jezika, otrok iz nekaj trdnih ki so bili dovolj vneti in pripravljeni se temu projektu posvetiti in v prvi fazi celo pripraviti referate na temo dvojne identitete.

Na dan konference se je zbralo v konferenèni sobi Baragovega doma skupaj 28 udeležencev, kar kljub vsemu ni zanemarljivo število.

Konferenco je odprla Aleksandra Ceferin. Govorila je o namenu konference – zbrati v veèjem številu predstavnike druge in tretje generacije in se sooèiti s prihodnostjo slovenske skupnosti v Avstraliji. Nekaj žalostnejših simptomov te prihodnosti že nekaj let lahko opazujemo pri pouku slovenšèine, ki se kaže v zmanjšanjem številu uèencev in nepoznavanju slovenskega jezika.

Po drugi strani, pa doživljamo povečano zanimanje za slovenski jezik, Slovenijo in slovensko kulturo iz nepričakovanih koncev – od Avstralcev slovenskega rodu, ki so svoj izvor šele začeli odkrivati.

Vprašanje ki se zastavlja je: kako ustvariti za te mlade ljudi slovenskega rodu, oziroma za ne-Slovence, ki se za slovensko kulturo iz raznih razlogov zanimajo, kontekst in priložnosti za izmenjavo, družabnost, študij, kulturne dejavnosti, tako da bi ustrezalo njihovim potrebam in ponovno spodbudilo krepitev slovenskosti med po-izseljenski generacijami in prijatelji Slovenije sploh.

Štirje v Avstraliji rojeni udeleženci so pripravili obsežne referate na temo dvojne identitete in pripovedovali o tem, kaj je njim pomenilo rasti kot slovenskih staršev otrok v avstralskem okolju in kako je to vplivalo na njihov nadaljni razvoj. O svojem doživljanju slovenske identitete v avstralskem okolju so govorili Veronica Smrdel, Roland Mrak, Lenti Lenko, Silvia žele in Jan Novak.

Zanimanje je bilo veliko, vsi navzoči so prispevali svoje doživljanje slovenskosti in prispevali k skupni debati znanstvena dognanja o dvojezičnosti, predvsem pa prednosti, ki so si jih pridobili s svojo povezanostjo s slovensko skupnostjo in slovensko kulturo. Slišali smo še o drugi vrsti doživetja. Kot otrok niso bili deležni slovenshine v družini, so si kot odrasli zaželeli spoznati Slovenijo in slovenski jezik, se začeli ueti slovensko in potovali v Slovenijo.

Konferenca je potekala v živahnem pogovoru, sodelovanju in izmenjavi. P. Ciril je navedel statistike o številu Slovencev in vedno bolj pogostih izmenjavah, tako kulturnih, šolsko-vzgojnih in trgovskih, med Slovenijo in Avstralijo. Eli Rizmal je spregovorila še o nalogi staršev, da vzgajajo otroke v ljubezni do slovenskega jezika, ki je naše največje dobro.

Ob zaključku je voditeljica konference nakazala pot naprej. Osnova in začetki so že storjeni, je povedala.

Prvi, pomembni korak je bil ustanovitev Instituta za slovenski jezik Viktorije, ki je razširil svoje delovanje in poslanstvo v soočanju s problematiko odtujevanja, oddaljevanja in stapljanja v nov kulturni kontekst, obenem pa je ponudil orodja, ki so nam jih prinesle komunikacijske tehnologije.

Clani Instituta so zasnovali in razvili spletno stručiše Thezaurus.com in spletne projekte kot so: Sloveniana Webzine, Galeria Sloveniana, Forums, Webclassroom, Slovenian Language Archives, Slovenian Connection.

Namen konference je bil, da zbere em veče štveilo takomenovane »izgubljene generacije«, in jim ponudi kontekst, v katerem bi lahko tvorno izrazila, analizirala in definirala svoje

trenutno stanje. Izid konference naj bi bili predlogi za ohranjanje oziroma oživljanje slovenskosti v Avstraliji med generacijo, ko jo ne zanima izseljenska klubska kultura njihovih staršev. Radi bi nekaj odgovorov na vprašanja kot so: ali jim njihova slovenska identiteta kaj pomeni? Ali si jo želijo ohranяти oziroma razviti na svoj naein? Kaj priakujejo od Slovenije? Kakšne predloge imajo za prihodnost?

Ta zaključek je paè tisto, kjer lahko zaenemo: kaj potrebuje druga in tretja generacija za ohranjanje identite oziroma poznavanje slovenske kulture? Kaj jim lahko ponudimo, da bi jih privabili iz njihove razpršenosti v skupnost, ki bi odgovarjala njihovim potrebam? Morda bi jim morali dati besedo, da oni sami odgovorijo na vprašanje o identiteti?

Ob koncu je voditeljica še enkrat povzela namen konference, ki je bil ta, da poskušamo pritegniti em veče slovenskega rodu in naertujemo korake z namenom ohranjanja slovenske identitete v Avstraliji. Prvi korak bil že storjen z ustanovitvijo Instituta za slovenske študije Viktorije in z raznimi dejavnostmi kot Avstralska

Turneja petih avtorjev v avgustu 2001. Predvsem pa je bil pomemben korak povezave storjen z internet projektom, spletnim stičišcem Thezaurus.com.

Sprejet je bil predlog, da Aleksandra Ceferin postavi vprašanja debate in njene predloge na Thezaurus Forum, in tako da vsaj obiskovalcem Interneta možnost, da reagirajo, premislijo in predlagajo.

Zaključili smo s sklepom, da se sestanemo v aprilu in praktično nadaljujemo naše srečanje z iskanjem rešitev, ki bi presegle trenutno stanje.